

## Из дијалога марксиста и хришћана

### ПУТ КА „ДИЈАЛОГУ ЦИВИЛИЗАЦИЈА“

Дијалог између хришћана и марксиста одиграва се у једном поднебљу са посебним залећем. То залеће јесте оно време када је за хришћане социјализам и комунизам био земаљска инкарнација зла, рад Ђавола, а када су револуционари у исто време идентификовали хришћанство са снагама тлачења и експлоатисања, контрареволуције, којима је хришћанство давало „духовну арому“ својим метафизичким оправдањима.

Међутим, сам по себи историјски развој омогућио је дијалог. 1935, пред све већом опасношћу Хитлеровог фашизма, генерални секретар Француске Комунистичке Партије, Морис Торез, почео је са политиком такозваног „пружања руке католицима“. Изузетак су неколико издвојених хришћана, иначе одговор на овај позив у почетку био је веома слаб. С друге стране, овај комунистички став отворености уродио је плодом у годинама 1940—44., када су хришћани пришли комунистима у Покрету Отпора и борили се и умирали заједно са њима.

Друга опасност која је довела марксисте и хришћане заједно, на један дужи пут и на једном ширем светском нивоу, јесте заједничка „одбрана човека“. Средином XX века технички је било могуће са атомским и термонуклеарним бомбама завршити човеков епски развој који је почео пре два милиона година и тако разорити сав смисао људског живота и историје на земљи. Ово је деловало далеко јасније да људска будућност не може бити конструисана без верника (још мање у опозицији према њима) или без комуниста (још мање у опозицији према њима).

Ова нова светска ситуација указала је на историјску нужност политике „пружања руке“, коју је предложио француски комуниста четврт века раније. Први главни позитивни одговор дошао је од Папе Јована XXIII кроз Енциклику *Pacem in Terris*. Од времена ове Енциклике овај дијалог добија све шири опсег. Три основне фазе могу се распознати у историји овог дијалога.

Прва, која је трајала око десет година и није могла бити шира до ове 1967. То је био припремни период могућности дијалога. Његова карактерна особина била је тенденција ка сувише ексклузивном разматрању теоретских проблема. Међутим, овај ступањ био је неопходан; у његовом периоду постав-

---

Ово је један диван резиме, једног римокатолика проф. Roger Garaudy, којег са највећим задовољством у прилогу нашег часописа доносимо. Резултат је као што се може лако да осети једне ванредне отворености и добронамерности, пун реализма. Дубоко верујемо да је од велике помоћи нашој проблематици. Објавио га је часопис Светског Савеза Цркава, из Женеве, који је посвећен овом питању.

Study Encounter, vol. in, No 1.1968., Женева.

љене су разлике о различитим нивоима састанака. Постоје три нивоа која не смеју да буду мешана:

Политички — развој у исто време практичне и активне кооперације на непосредним проблемима и обостране критике: борба против колонијалних ратова, против политичке тираније, и борба за побољшање животних услова; критика историјске сарадње Цркве са конзервативним социјалним снагама и критика деформација марксизма, његових догматских и једностраних ставова.

Морални — дефиниција заједничких, одговарајуће људских, вредности које морамо да бранимо и тачки слабања на моралним питањима.

Схваћање света — овде се појављују неотклоњиве разлике. Међусобно испитивање омогућило је свакој страни да дубље продре у оне проблеме свога става који су основни за културне или институционалне облике, које су хришћанство и марксизам стекли у различитим периодима историје.

Најпозитивнији резултат оваквог рада јесте разумевање да свака страна има нешто да научи од друге. Марксисти су схватили да су подценили хришћански елемент у културном наслеђу прошлости, и такође да њихов хуманизам долази у опасност да се „затвори“ слично, на пример, француском материјализму из 18 века), што би било супротно самом духу марксизма. Све више и више хришћани опет постају свесни са своје стране да морају да уче према марксистичким лекцијама о улози структура и детерминистичких механизма који ломе или ослобођавају човека и о правим методама акције да би се овладало обим структурама и механизмима. Хришћани су уверени да уколико ово не науче, њихово хришћанство рескира изчезавање у чисто личну побожност, заборављајући хришћанске социјалне одговорности у изградњи човекове будућности.

Тако, овај први период био је плононосан. Међутим, главни напор рашчишћавање ових проблема мора да буде настављен у истом правцу. Сви неспоразуми још нису отклоњени, а ни сви хришћани ни сви комунисти нису усвојили нужност овог дијалога и сарадње, што је ствар у исто време тактика, за једно ефектније изграђивање опште заједничке будућности, и принципа, за богаћење одговарајућих појмова.

Међутим, није више могуће чекати на један потпун продор у ова питања, на пораз интегрита и секташа, пре него што се изађе на нови ступањ.

Испитивање услова могућности дијалога не може се продужити у бесконачност, имамо доказе да је тај дијалог могућ и нужан, и да су суштинске линије теорије овог дијалога већ постављене.

Даље, хитност филозофског дијалога и практичне кооперације све се више осећа.

Најсрећнији резултат овог првог облика дијалога јесте постизање његове објективне довољности, тако да он може бити прихваћен у историји према новим задацима који се буду појављивали.

Ово прихватање се већ одиграва. Пре свега облици практичне кооперације развијају се паралелно према теоретским дискусијама. У Француској, на пример, можемо да споменемо: како се развија заједничка акција инспирисана хришћанима и С. Г. Т. радничким синдикатима, заједничка акција против колонијалних ратова. у Алжиру, подршка разоружању и забрана атомског оружја, борба против америчке интервенције у Вијетнаму.

Ова практична кооперација никада није била подчињена закључцима теоретског дијалога. Исто тако, заједничко интелектуално истраживање никада није захтевало прво политички став. У сваком случају, ова два паралелна, независна напора, гаила су, плодила и ојачавала један другог. Када су теоретске сметње и неспоразуми опадали, сметње заједничком раду, у исто време ојачавала се акција. С друге стране, људска солидарност рођена кроз заједничку акцију олакшава размену идеја и стимулира жељу за дубље разумевање мотива другог човека и за критичку асимилацију аспекта истине који он има и из којег он извлачи снагу за борбу.

Другу фазу овог дијалога карактерише, пре свега, све већа међузависност ова два приближења проблемима контакта између марксиста и хришћана.

Акција је нужна. Иза непосредних проблема појављују се питања дугорочније изградње националне и човекове будућности; због чега се онда не може ставити у заграду схватање света и човека, које инспирише сваког у његовој акцији. Али не бити ангажован у основном дијалогу ограничавало би заједничку акцију према низу одбранбених операција пред непосредним опасностима.

**Теоретски дијалог је нужан.** Ако се не завршава са све већом кооперацијом у циљу промене света и његовом већом хуманизацијом, овај се дијалог исушује у академском оквиру да коначно постане забава оних који су само са добрим интенцијама. Не би остао само стерилан, већ штетан, јер би био једна диверзија, и служио би као алиби за напуштање конкретних историјских задатака.

Значајно је да је у Шпанији, у заједничкој борби против Франковог фашизма, дијалог и кооперација хришћана и марксиста, достигла свој највиши ниво. Ово је истина како за акције — штрајкове, уличне демонстрације, законитих и незаконитих политичких организација — тако исто и на теоретском нивоу, на којем највећи број богослова пажљиво испитује проблеме богословља у вези пиљева и револуције, као и на којем је Шпанска Комунистичка Партија, која није секташка, учинила и трајан прилог у „размишљању о религиозним проблемима од свих „марксиста“, као и у теоретском и практичном контакту са хришћанима.

Друга фаза почиње када су се хришћани и марксисте, не ограничавајући више себе у размишљању о условима могућности дијалога, састали на једном скупу међународног нивоа у Женеви октобра 1967, ради разматрања заједничких проблема. На иницијативу Светског Савета Црква, протестанти, православни, католици и марксисте изабрали су као прву тему теоретског истраживања, претходећи практичној кооперацији, последице техничког и економског развоја на човеково усавршавање, како у оним високо индустријализованим земљама тако и у оним који су тек предузели тај развој.

Овај покрет „на другом ступњу“ наговештава да повремене публикације радова конфронтације између филозофа богослова и марксиста не би био више задовољавајући, већ да је потребно створити један стални инструмент дијалога са широм публиком. Појавиће се прво у Француској. Уређивачки одбор ће сачињавати подједнако католички и протестантски богослови као и марксисте. Основно је да ће најслободнија критика бити омогућена свим, и да се ниједан чланак неће објавити без једнодушног слагања свих у Комитету.

Један нов импулс дат је тако теоретском дијалогу и практичној кооперацији. Међутим, у једном времену када народи Европе и Северне Америке не могу више имати претензије да су једини центри историјских иницијатива и једини произвођачи вредности, овај дијалог у свом развоју брзо ће бити превазиђен у историји. Стекао би провинциски карактер уколико не би што скорије постао „дијалог цивилизација“ Азије, Африке и Латинске Америке.

Ово би био трећи велики ступањ овог дијалога. Мора бити постигнут истовремено са другим, одуговлачење довело би у питање принцип самог дијалога, који је у исто време признање плурализма и нужности обостраног ојачавања за једну отвореност према свим стваралачким прилозима континуитету остваривања човека, историје и човековог света.